

cuncta postponens, tirocinio Christi me mancipans, A monasticum ideo sumens onus : sed sæcularibus præpeditus negotiis, insuper inimici tentationibus instigatus, multimodis susceptum monasticum ordinem non, ut decebat, hactenus custodivi, sed plurimis interlabentibus culpis prævaricavi. Denique loca in meo regimine consistentia, qui debueram bona pro posse augendo ad meliora provehi, plurima inde subtrahens, quæsi ad ima relabi. Nunc vero pœnitundine ductus, quod minus peregi, supplere cupio. Hortante quoque Widone episcopo, avunculo meo, nec non domni abbatis Hymari impulsu, quin potius divino instinctu, terram quam de his locis, proh nefas! sustuli, benigno animo illis reddo : fecique hanc scri-

ptionem, ut si quispiam aliquid illicite tenet, quod ego ei maligno depravatus consilio contuli, jam non audeat retinere. Hoc quoque scriptum fratri meo Gaufrido Andecavorum comiti direxi, qui gratante animo cum manu propria firmavit, fidelium quoque manibus roborandum esse decrevit. Signum domni Widonis abbatis, qui hanc editionem fieri jussit; S. Widonis episcopi, S. domni Hymari abbatis, S. Nefingi episcopi, Fr. Wido manu propria firmavit, S. Gaufridi comitis, S. Marcardi, S. Rainaldi, S. Warini, S. Widonis, S. Guatoni, S. Odonis, S. Odolgarii, S. Griferii, S. Burchardi, S. Ernegisi, et aliorum xv.

DE CHARTA GUIDONIS

Qua Treugam Dei confirmavit.

(Gall. Chr. st.)

Fuit vir quidam ex nobili Francorum progenie ortus, Guido nomine, qui, providentia Dei disponente, traditus a parentibus litterarum studiis, relictis sæcularibus pompis, monachus factus in cœnobio quod vocatur Cormarium, viriliter militavit ibi sub regula sancti Benedicti. Patre vero illius monasterii migrante ex hac luce, fratrum concordante consensu, abbas ibidem eligitur, atque juxta morem canonicum benedicatur. Sublimatus autem ita bonis fulsit moribus, ut etiam fama bonitatis ejus perveniret ad aures regis Franciæ, cujus rex idem innixus consilio, disponebat quod bene placitum erat Deo, ut utile populo. Quo in tempore Aniciensi ecclesia viduata suo antistite, a clero et populo..... unanimiter legati mittuntur ad regem, ut daret illis utilissimum pastorem, præfatum scilicet abbatem, cui erat frater germanus nobilissimus comes Gaufridus, cognomento Grisagonella. Unde rex nimium gavisus, convocans, electum virum; multa prece monuit eum, ut, pergens Podium, fieret ibi animarum pastor sibi, et populo fidelissimus procurator. Hæc ille audiens, nec citius consentiens, rege cogente velit nolit, fratribus valedicens, sumptis inde sociis, cum missis Anicenisibus iter aggreditur. Hoc factum audientes Pontius ac Bertrandus ejus nepotes, Aquitaniæ clarissimi consules, cum matre eorum Adelaide sorore ipsius, venerunt ei obviam, se et sua ei dantes; cum quibus Podium ingressus, fit ei magna processio clericorum, fit grandis exsultatio laicorum, quod Deus eis talem patronum dedisset. Pontificali igitur cathedra sublimatus, cogitans assidue de tenenda pace, de rebus Ecclesiæ quas vi abstulerant raptores hujus terræ, jussit ut omnes milites ac rustici de episcopatu suo convenirent in unum, auditurus ab

eis quale sibi de regenda pace darent consilium. Ipse vero apud Brivatensem vicum nepotibus suis mandans congregare exercitum, omnibus de pontificatu suo coadunatis in unum, in prata sancti Germani quæ sunt prope Podium, quæsi ab eis ut pacem firmarent, res pauperum et ecclesiarum non opprimerent, ablata redderent, ut sic, sicut decet fideles Christianos, ita se haberent; quod illi dedignant, jussit exercitum suum a Brivate tota nocte venire mane, volens eos constringere ut pacem jurarent, et pro ipsa tenenda obsides darent, rura et castella beatæ Mariæ, et res ecclesiasticas quas rapuerant, dimitterent; quod factum fuit Deo auxiliante. Postquam vero Deus omnipotens cuncta sibi subjiciens, dedit ei tranquillam et serenam pacem, convocavit majores Ecclesiæ, dicens voluntatem suam esse ut clerici ibidem Deo servientes haberent communiter victum et vestitum sufficienter; hæc de re causa bipartita oblatione altaris beatæ Mariæ, dedit unam partem canonicis Deo et ejus genitrici servientibus; alteram vero reservavit suis usibus. Præterea cum Truano decano, optimo viro, magno ingenio, fecit incidi rupem quam vocant Aculeam (*de l'Aiguille*) in cujus cacumine ædificavit ecclesiam in honorem beati Michaelis dedicatam, quam similiter cum magnis appendentiis dedit prædictis canonicis [clericis]. His ita compositis divina inspirante clementia, dum dominus Guido sanctæ Vallavensis ecclesiæ superno nutu episcopus, sollicita investigatione mentis arcano secum discuteret qualiter pastoralis officio a Deo sibi commissum ad utilitatem suarum ecclesiarum, seu cœnobiolorum, atque animæ suæ præfectum, et cæteris quæ præsulati curæ congruere videntur, die noctuque invigilare deberet, semetipsum erga id officii in multis offen-

disse referens, in terra [tamen] iudicii Christi examinatione percussus, Domini benignum cœpit implorare auxilium ne universæ carnis ita viam perficeret, priusquam quidquid deliquerit, pro posse satisfaceret. Unde, Dei gratia succurrente cum studioso secum tacita cogitatione revolvens qualiter facinororum fasciculos, Deo propitio, deponere potuisset, sibi memoria accidit quod ut ecclesiarum decus augetur, per multas civitates monasteria constructa haberentur; ipsa vero Aniciensis cui præesset, tali religione vidua monebat. Quocirca decus Vallavensis Ecclesiæ augmentare contendens, ut peccaminum molem sibi interius iudex remitteret, in Anicensi urbe [suburbano] cœnobium constituere, Deo largiente, disposuit. Suam igitur dispositionem suæ sorori Adelaidæ comitissæ, suisque filiis, videlicet Pontio et Bertrando, ejus nepotibus, cunctorumque canonicorum collegio manifestans, cunctis hoc laudantibus, in prædicta Anicensi urbe [prædicto suburbano] pro animæ suæ, omniumque episcoporum qui ante se in eadem urbe pastorem curam rexerint, et suorum successorum, necnon Stephani cognati, Adelaidæ sororis, eorumque filiorum Pontii et Bertrandi, et omnium Aniciensis Ecclesiæ canonicorum, animarumque redemptione suorumque peccatorum remissione, quamdam ecclesiam sub nomine (sancti Petri) monasterii ædificavit. Postea vero quadam die ipso domno Guidone episcopo jam prædicto in capitulo Anicensi personaliter existente, domnis canonicis ad hoc specialiter vocatis, ex quorum numero erant venerabiles viri, domini Guido præpositus Aniciensis, et Valentini Ecclesiæ episcopus, Truanus decanus, Petrus sancti Petri abbatis, Vincæciensisque Ecclesiæ præsul, Guitardus etiam Vincæciensis Ecclesiæ archidiaconus, et abbas Robertus qui tunc sanctæ Aniciensis Ecclesiæ erant canonici, cum cæterorum canonicorum collegio in capitulo residentium, per ferulam sui episcopatus indagatricem tradidit prædictæ ecclesiæ seu cœnobio prædicto de sanctæ Mariæ terra, cunctis canonicis consentientibus, in territorio Vincenensi [Vivariensi] quamdam villam quæ dicitur Isla [Fascia] cum omnibus juribus et appendiciis suis, quæ ad episcopi partem pertinere videntur, excepta duntaxat capella quæ in ipsa villa est ædificata, atque in honore beati Cypriani episcopi et martyris consecrata, vivente Truano decano. Post cujus obitum similiter dedit ipsam capellam cum dominio [decimo] suo, sive cum universa hæreditate quæ ad ipsum pertinere videtur, quæ est in ipsa villa. Fustellina [Fascia una], de vinea, et in villa de Thauliaco mansus unus; rursus de proprio [prædio] in Vivariensi territorio in villa nomine Gimellis mansos duos, quos acquisivit de Guidone, Desiderii nepote. In alio autem loco in (villa de Nido Aquilino vineam unam quam 10 solidis emerat de Ebrardo) territorio Vellaico in villa quæ vulgo nominatur Caciaus, totum quod modo ipse domnus Guido episcopus in dominium tenere videtur, videlicet prata, vineas,

A campos, silvas et appendarias duas. Et in eodem Vellaico, quæ Lanciacus dicitur, mansum unum; quem Roffredus [Boffredus] canonicus in beneficio tenebat; in villa quoque sancti Germani unam appendariam ad gallinas nutriendas, et in eodem Vellaico in pago quem vocant Fiver [Fines], unam ecclesiam in honore sancti Juliani dedicatam, suo episcopo Anicensi subjectam, a suis nepotibus Pontio et Bertrando (in emendationem) accepit, et quod jam præfatum Guigonem præpositum, captum violenter, a beatæ Mariæ Aniciensis ecclesia Miniate duxerunt. In ipsa autem civitate cui præesse videtur, unum molendinum, quem 90 sol. Petrus sibi vendidit, et unum furnum quem ab Hugone Arcadi [Richardi] abbatis nepote ob canonicam pro pretio 60 sol. accepit, et in ipsa civitate de terra illa quam vulgus proprie terram sanctæ Mariæ nominat, quam episcopus ipsius loci in propriis usibus tenere semper solitus est; totam sepulturam, (et in Brolio Dominico ad jumentorum pascua tantum de prato, quantum homo unus in die falce voluerit secare), et in Arvernico quoque territorio clausum unum, quem de Imberto presbytero 100 sol. comparavit. Insuper pro cunctorum utilitate laborare contendens, et ut sui successores indeficientem [indeficiente] a totius bonitatis largitore mercedem pro temporali stipendio accipiant, ex omnibus quæ in ecclesia cæterarum Vollavensium matre, quæ cunctis sibi subicientibus pontificali cathedra excellentius eminet, Christo Dei et hominum mediatori pro requie defunctorum, salute vivorum oblatum fuerit, decimam partem jam prædicto cœnobio tribuit; ut ita cœnobitæ sub beati Patris Benedicti regula in eodem monasterio Christo famulantes, decimam partem sub futuris episcopis ex eorum semper medietate accipiant. Super hæc omnia unam integram canonicam ex quadraginta dedit, sic in ipsa societate perenne [sicut ipse in hac societate], Deo concedente, bonum valeant adipisci. Hæc autem omnia quæ supra scripta sunt sic leguntur eo tenore, sicut ipse [sicut legitur pro remedio animarum cunctorum prædictorum, eo tenore ipse] dominus Guido episcopus prædicto cœnobio tradidit, ut, [secundum abbatis qui eidem loco præfuerit iurisdictionem] cœnobitæ ibi degentes Christo Domino pro salute vivorum et requie defunctorum servientes, proprietario jure ita habeant, teneant, firmiterque possideant, ad suorum ipsiusque cœnobii utilitatem dispensent, quatenus meliorando in ipsa semper ecclesia maneat, et nunquam nisi ad ecclesiæ et eorum utilitatem ab ipsa recedant. Canonicorum vero congregatio, ut partem sempiternæ remunerationis a Deo accipiant, pro ejus rogatu promiserunt, se talem severitatem [societatem] pro stabilitate hujus prædicti monasterii post mortem ipsius Guidonis episcopi a futuris episcopis ipsius loci petere, et hoc pro consuetudine ac lege teneri laudaverunt, qualem pro sua parte altaris et communia. Sicut enim futuri episcopi ipsius loci omnia quæ canonici ex eadem

Aniciensis ecclesia in sua parte habere videntur, jurejurando conservare promiserunt, ita res hujus monasterii supra dictas, vel quæ Deo propitio ibi donatæ fuerunt, nullo modo a semetipsis episcopis minorari jurejurando promittant. Denique pro certiori securitate et stabilitate, ut certius credatur et firmiter teneatur, a se et a suis successoribus hanc chartulam in præsentia canonicorum præfatus dominus Guido episcopus scribere rogavit. Quam manu propria inferius litterarum apicibus roborans, cunctos sanctæ Ecclesiæ diversorum ordinum canonicos, quorum nomina inferius descripta habentur, propriis manibus firmare præcepit; nimis enim inhonestum et indecens, atque omnibus bonis operibus contrarium

videtur, ut quod ordinatum est ad ecclesiasticam utilitatem, alter quærat perperam fundere; et quod suo debet studio crescere, perniciose tentet prævertere. Quapropter, etc. Actum est autem hoc in Aniciensis civitate Idus Aprilis, luna xvii, anno Incarnationis 996, indict. vi, epacta xxv, concurrente vi, feliciter.

Hanc chartulam firmaverunt Guido præpositus Valentinensis Ecclesiæ episcopus, Truanus decanus, Petrus abbas [Vivariensis] episcopus canonicus, Ademarus abbas canon., Guitardus abbas canon., Robertus abbas canonicus, Theotardus canon., Bofredus canon., Arnaldus, Robertus custos ecclesiæ canon., Adenan. [Eddenus], Wibernus canon., etc.

ANNO DOMINI DCCCCXCVII.

S. ADALBERTUS

EPISCOPUS PRAGENSIS ET MARTYR.

VITA SANCTI ADALBERTI

Auctore forte Joanne Canapario, cœnobii SS. Bonifacii et Alexii in Urbe, ineunte sæculo XI, abbate.

(Apud Pertz, *Monumenta Germaniæ historica*, IV Script., 574.)

MONITUM.

Romæ in latere montis Aventini ad Tiberim fluvium converso cœnobium exstat sanctis Bonifacio et Alexio consecratum, quorum veneratione Græci juxta ac Latini attracti, antiquitus sub utraque sancti Basilii et sancti Benedicti regula vitam monasticam egerunt. Hic Adalbertus, episcopus Pragensis, e patria profugus, sub Leone abbate monachum induit, et complures annos sanctorum virorum familiaritate usus, ex eorum denique numero Vitæ suæ scriptorem sortitus est. Cum enim complures episcopi et martyris Vitæ exstent, ea quæ omnium antiquissima et reliquarum fons præcipuus agnoscitur, intra biennium aut triennium post obitum Adalberti conscripta, auctorem habuit monachum SS. Bonifacii et Alexii, qui nomen quidem suum latere voluit, sed quem Joannem Canaparium, cœnobii mox abbatem futurum, fuisse existimo. Certe monachum SS. Bonifacii et Alexii eo se prodit, quod tum S. Basilium, tum S. Benedictum « Patrem nostrum » vocat; Leonis abbatis (1) et fratrum de Adalberti vita et moribus judicium affert; ipse una cum reliquis fratribus Adalbertum « sæcularis philosophiæ scientissimum esse » noverat (2), et ea quæ non nisi

paucissimis monasterii fratribus innotuerant nobiscum communicat (3). Vir igitur in omnibus, quæ Romæ vel ante ultimum Adalberti iter contigerant, haud levis auctoritatis, scilicet qui ea aut ipse vidit, aut ab Adalberto et fratre ejus Gaudentio (4), qui sancto viro inde ab infantia fidissimus comes adhæserat (5), a S. Nilo (6), et Leone audivit, ultimam Adalberti expeditionem et martyrii historiam a Gaudentio itineris socio, quem præcipua observantia colit, didicisse videtur.

Quæ cum ita sint, nonnulli Gaudentium ipsum, quem Otto III an. 1000 Gnesensi sedi archiepiscopum imposuit, librum conscripsisse existimarunt (7), quibus quominus assentiar, animo auctoris permoveor. Nam majore charitate de Gaudentio loquitur, quam ut ipsum eundemque fuisse credam, animo minus cominoto Adalberti cædem narrat, quam ut fratrem ea scribere opiner; ideoque in eam potius sententiam inclino, ut Joannem Canaparium auctorem libri habeam, cujus visio de obitu Adalberti infra ita narratur: « Ecce in monasterio ubi ille talis (Adalbertus) nutritus fuerat, cuidam converso Joanni Canapario, talia Dominus per visum ostendit.

(1) Idem qui anno 995 ad causam Arnulfi et Gerberti dirimendam in Galliam missus est.

(2) Cap. 5. Cf. cap. 12.

(3) Cap. 29.

(4) Cap. 12.

(5) Cap. 16.

(6) Cap. 15.

(7) Præcipue Cl. Voigt in *Historia Prussiæ* I, p. 653 sqq., quem Ell. Palacky in *Würdigung der ältesten böhmischen Geschichtschreiber*, p. 296, et Contzen *Geschichtschreiber der Sächsischen Kaiserzeit*, p. 138 secuti sunt.